

Samenvatting en conclusies.	1
Inleiding.	3
I De openbare financiën.	5
I.I De overheidsbestedingen.....	6
I.II De overheidsontvangsten.....	6
I.III De noodzaak van evenwicht op de overheidsbegroting.....	8
II De publieke sector.	10
II.I De kerntaken van de overheid.....	10
II.II De allocatieve functie van de Arubaanse overheid.....	11
II.III Het borgen van het publiek belang.....	12
III Verzelfstandiging.	14
III.I Het toerisme.	15
III.II Telecommunicatie.....	15
III.III De posterijen.	17
IV Herijking van de overheidstaken in Aruba.	18
IV.I Doelmatigheidsverhoging.....	18
IV.II Politieke patronage.	19
V Het onderwijs.	21
V.I Knelpunten.	21
V.I.1 Leermiddelen.	22
V.I.2 De schoolgebouwen.	22
V.I.3 Leerkrachtenbestand.	22
V.I.4 Multitaligheid.....	24
VI Sociale zekerheid.	25
VI.I De wig.	25
VI.I.1 Nadelen van een hoge wig.....	26
VI.II Het maatschappelijk draagvlak.	27
VII Slotopmerkingen.	28
VII.I Infrastructuur.	28
VII.II Het milieu.....	28
VII.III Justitie.....	28

Samenvatting en conclusies.

Deze discussienota heeft de Raad opgesteld in verband met de komende verkiezingen en is bedoeld voor alle actieve politieke partijen en maatschappelijke organisaties.

In deze nota is de Raad nader op de belangrijkste maatschappelijke vraagstukken waarmee Aruba momenteel worstelt, ingegaan.

Het is de hoop van de Raad dat deze nota een bijdrage zal leveren tot inhoudelijke politieke discussies voor de verkiezingen en een maatschappelijk breder gedragen beleid na de verkiezingen.

De belangrijkste conclusies van deze nota zijn:

- Sanering van de overheidsfinanciën en het ambtenarenapparaat dient de hoogste prioriteit te krijgen in de komende regeerperiode. Het doel daarbij dient te zijn een gezond evenwicht op de begroting binnen de komende regeerperiode. Een aanhoudend begrotingstekort kan de financiële en monetaire stabiliteit en daarmee de koppeling van de florin aan de Amerikaanse dollar onder druk zetten.
- Een herbezinning op de taken van de overheid is noodzakelijk. De overheid moet zich uitsluitend concentreren op kerntaken die gericht zijn op het borgen van het publiek belang.
- De definiëring van het publiek belang moet in nauw overleg met de bevolking plaats vinden om het maatschappelijk draagvlak voor het overheidsbeleid zo breed mogelijk te maken.
- Verzelfstandiging van het toerismebeleid, telecommunicatie en de posten is dringend geboden om de economie niet te stagneren.
- Het economisch draagvlak van sociale zekerheid is met de invoering van de AZV verder overbelast. Herziening van het financieringsstelsel en sanering van het voorzieningenpakket zijn noodzakelijk om de continuïteit van het sociale zekerheidsstelsel te garanderen.
- Een verdere verhoging van de wig moet vermeden worden, gezien de nadelige effecten die de hoge wig heeft nu al heeft op de economie.

- De onderwijsvraagstukken vereisen niet alleen meer financiële middelen maar ook een betere afstemming van het beleid op de knelpunten. Met name de problematiek rond de multitaligheid vereist een gericht beleid.
- Een toelatings- en uitzettingenbeleid dat opgesteld is in nauw overleg met de betrokken instellingen en de sociale partners, dient op korte termijn te zijn geformuleerd.
- Er moet een integratiebeleid voor de permanent gevestigde migranten worden geformuleerd en uitgevoerd, om geen tweederangsburgers te creëren.
- Bestrijding van de criminaliteit is van cruciaal belang. Met name door de negatieve effecten die dit kan hebben op het toerisme.
- Een gefaseerde verbetering van de infrastructuur moet zo spoedig mogelijk beginnen. De financiële middelen moeten binnen de huidige inkomsten worden vrijgemaakt.
- Er moet een realistisch milieubeleid geformuleerd worden, dat rekening houdt met de beperkte mogelijkheden van afvalverwerking door de kleinschaligheid in Aruba. Het accent moet daarom liggen op het verminderen van afval.

Inleiding.

Tijdens de vergadering van 2 juli 2001 heeft de Raad besloten om, in verband met de komende verkiezingen, een discussienota op te stellen met als onderwerp de noodzakelijke beleidspunten voor de komende regeerperiode.

De bedoeling van deze nota is een bijdrage te leveren aan een beleid gericht op het opheffen van knelpunten in de economie. Deze knelpunten hebben niet allemaal een sociaal economisch karakter, maar wel een grote invloed op de economie.

De knelpunten manifesteren zich op de volgende terreinen:

- Openbare financiën.
- Het ambtenarenapparaat.
- Sociale zekerheid.
- Infrastructuur.
- Veiligheid.
- Onderwijs.
- Drugsgebruik.
- Toerisme.
- Posterijen.
- Telecommunicatie.
- Toelating en vestiging.
- Milieu.

Deze knelpunten staan niet los van elkaar. Een coherent beleid zal daarom de wisselwerking die bij de knelpunten bestaat als uitgangspunt moeten hebben en een strikte samenwerking binnen de ministerraad om het beleid naar behoren uit te voeren.

Zo is voor het toerisme, de pilaar van de Arubaanse economie, van wezenlijk belang dat voldoende fondsen beschikbaar zijn voor o.a. de

marketing. Dit vereist niet alleen dat de staatskas over voldoende middelen beschikt, maar deze middelen ook beschikbaar stelt.

Ook andere knelpunten zoals de veiligheid, telecommunicatie en infrastructuur, hebben verstrekkende gevolgen voor het toerisme.

De Raad onderkent dat naast de gesignaleerde knelpunten ook andere prioriteiten bestaan. Ook onderkent de Raad dat het elimineren van bepaalde knelpunten niet geheel op korte termijn zal kunnen lukken. Het is daarom van evident belang dat in de komende regeerperiode niet alleen aandacht geschonken wordt aan de korte termijn, maar dat beseft wordt dat structurele oplossing een lange termijn benadering noodzakelijk maken.

Het elimineren van de knelpunten vraagt om offers. Deze offers kunnen financieel van aard zijn, maar ook de vorm aannemen van het prijsgeven van te kostbare privileges.

Al te vaak is vanuit de politiek in het verleden gepretendeerd, wellicht geïnspireerd door electorale overwegingen, dat problemen pijnloos en/of kosteloos konden worden geëlimineerd. Het resultaat is geweest het zo veel mogelijk voor zich uit schuiven van de problemen die daardoor juist groter werden.

De Raad heeft de hoop dat met deze discussienota die aan alle actieve politieke partijen wordt verzonden, verkiezingsbeloftes puur gericht op electoraal gewin en zonder rekening te houden met de daarbij horende maatschappelijke prijskaart, geminimaliseerd kan worden.

Pas daarna kan sprake zijn van structurele oplossingen van de problemen waarmee Aruba kampt.

De knelpunten zijn te ordenen onder gemeenschappelijke beleidsterreinen.

Deze nota werkt deze beleidsterreinen in de volgende zes hoofdstukken nader uit.

I De openbare financiën.

In januari 1996 heeft de tripartiete commissie schuldenproblematiek Nederlandse Antillen en Aruba (commissie van Lennep) het rapport "Schuld of Toekomst" uitgebracht. De commissie constateerde dat Aruba door de gunstige economische situatie direct diende over te schakelen op de permanente norm van evenwicht op de totale begroting van de overheid. Hoewel sprake was van een algemene instemming met de conclusies van de commissie en de commitment aan de begrotingsnormen, constateert de Raad in retrospect dat praktisch geen enkele norm c.q. doelstelling is gehaald.

Het Internationaal Monetair Fonds (IMF) heeft in haar recente analyse van de Arubaanse economie gewezen op de precaire financiële situatie en de gevaren die daardoor dreigen voor de economie en met name voor de financiële en monetaire stabiliteit: "In this connection, the mission is concerned about growing imbalances in the public finances stemming from benefit entitlements and structural budgetary consumptive spending, notably on public wages. These imbalances already have adverse macroeconomic implications and a widening government financing requirement risks compromising eventually the enviable financial and monetary stability of Aruba"¹.

Volgens het IMF is het met name de financiële en monetaire stabiliteit tot uiting komend in de koppeling van de florin aan de Amerikaanse dollar die instrumenteel is geweest voor het vertrouwen van de investeerders en de kapitaalinstromen. Het compromitteren van de financiële en monetaire stabiliteit en daarmee de koppeling van de florin aan de dollar, zal derhalve vergaande negatieve gevolgen hebben voor de Arubaanse economie.

De knelpunten zitten zowel bij de ontvangsten als de bestedingen.

¹ IMF, preliminary conclusions Aruba, june 2001

I.I De overheidsbestedingen.

In haar recente analyse hamert het IMF op het terugdringen van de lopende uitgaven op korte termijn om noodzakelijke overheidsinvesteringen niet te beperken. Met name dient de stijging van de personeelskosten lager dan de verwachte inflatie te blijven.

Naast de zorgwekkende ontwikkeling in de personeelskosten waarschuwt het IMF voor de financiële gevolgen van de invoering van de Algemene Ziektekosten Verzekering (AZV). Er moeten meteen correctieve maatregelen worden genomen om de druk op de overheidsbegroting te verlagen.

Voor de lange termijn schrijft het IMF o.a. voor een gerationaliseerd (i.e. van partijpolitiek gevrijwaard) personeelsbeleid en het beëindigen van de landsbijdrage aan de AZV.

De Raad onderschrijft de aanbevelingen van het IMF. Wel merkt de Raad op dat de beëindiging van de landsbijdrage aan de AZV niet mag leiden tot premieverhoging.

I.II De overheidsontvangsten.

De belastingontvangsten in procenten van het Bruto Binnenlands Product (BBP) hebben, behoudens 1999 en 2000, een gestage daling vertoond. De positieve resultaten moeten evenwel worden toegeschreven aan eenmalige opbrengstengenerende maatregelen.

Dat van een dalend percentage sprake is terwijl juist van een stijgend percentage sprake zou moeten zijn², is volgens het IMF te wijten aan (de eenvoud van) belastingontwijking c.q. belastingontduiking en de vele taxholidays.

De belastinggrondslag is hierdoor in Aruba vrij smal. Het IMF beveelt de volgende maatregelen aan in de fiscale sfeer.

1. Intensivering van de belastinginning.
2. Vereenvoudiging van het belastingstelsel.

3. Invoering van een omzetbelasting³.

4. Geen nieuwe c.q. verlenging van taxholidays.

De maatregelen moeten leiden tot een hogere opbrengstenelasticiteit⁴ en een verbrede heffingsgrondslag.

Al in 1996 is door de commissie van Lennep gewezen op de noodzaak van verbreding van de belastinggrondslag en meer belastingopbrengsten: "in Aruba is een verbreding van de belastinggrondslag dringend gewenst. Ook zou de belastingheffing aan evenwichtigheid winnen door de spoedige invoering van een eenvoudige omzetbelasting, die het mogelijk maakt (...) vooral ook de totale belastingopbrengst aanzienlijk te verhogen"⁵.

Het voorstel tot het invoeren van een omzetbelasting is verschillende keren gedaan aan opeenvolgende regeringen, de eerste keer in de jaren tachtig. Daadwerkelijke invoering is echter tot nu toe niet serieus besproken.

De Raad merkt op dat een omzetbelasting vanuit een theoretisch perspectief gezien zowel voordelen als nadelen heeft. De Raad heeft praktisch gezien echter zijn twijfels of in de Arubaanse situatie een omzetbelasting zinvol is. Met name vreest de Raad dat het juist de slecht geadmistreerde bedrijven zullen zijn die moeilijk te controleren zullen zijn. Dit zal niet alleen leiden tot verminderde omzetbelastingen, maar ook tot een verdere concurrentievervalsing met de goed geadmistreerde bedrijven. Een maatschappelijke discussie over het al dan niet invoeren van een omzetbelasting zal met dit praktische bezwaar terdege rekening moeten houden.

² Analytisch kan worden aangetoond dat bij een groeiende economie de overheidsinkomsten meer groeien dan de economie zelf: de macro economische progressiefactor. In de Arubaanse situatie is echter sprake van een degressiefactor.

³ Het IMF pleit voor een Belasting op de Toegevoegde Waarde (BTW)

⁴ Dit betekent dat de economie meer belastingen zal genereren.

⁵ Schuld of toekomst, blz. 51

I.III De noodzaak van evenwicht op de overheidsbegroting.

In verschillende studies en rapporten zijn opeenvolgende regeringen gewezen op het belang van een evenwichtige overheidsbegroting. Niet alleen is verzuimd om daaraan daadwerkelijk gevolg te geven, maar vaak is ook, gedreven door politieke motieven, gekozen voor het opofferen van noodzakelijke investeringen en essentiële materiele uitgaven om de overheidsfinanciën een imago van "beheersbaar" te geven.

Een overheidstekort heeft vergaande gevolgen voor de economie. Voor Aruba zijn met name de effecten op de volgende terreinen van belang:

- De betalingsbalans. De Nederlandse econoom Zijlstra had het als volgt uitgedrukt: een gat in de begroting is een gat in de betalingsbalans. Voor Aruba betekent dit de facto deviezenverlies, wat zich ook door de overheidstekorten in 1997 en 1998 heeft gemanifesteerd.
- Particuliere investeringen. De financiering van het overheidstekort slokt middelen op waardoor investeringen in de particuliere sector worden afgeremd door hetzij een (te) hoge intrest dan wel kredietrestricties opgelegd door de centrale bank: het zogenaamde crowding out effect. De financiële sector heeft een korte periode gedurende de jaren negentig overliquiditeit gekend. Met name de laatste jaren is sprake van een krapte op de lokale kapitaalmarkt.
- De rentestand. De krapte op de kapitaalmarkt leidt tot een hogere rente en verminderde beschikbaarheid van hypotheek en kredieten. Wellicht verklaart dit gedeeltelijk de schijnbare paradox van leegstand en woningnood wat zich momenteel gelijktijdig voordoet in Aruba.
- Betalingsachterstanden. Om de omvang van het kastekort te maskeren, hebben opeenvolgende regeringen betalingsachterstanden bij de lokale crediteuren gecreëerd. Dit heeft geleid tot een additionele vraag naar kredieten bij de leveranciers en tot fiscale verrekeningen. De druk op de lokale reeds krappe kapitaalmarkt is hierdoor toegenomen en toekomstige belastingopbrengsten.

- Overheidsinvesteringen. Ook noodzakelijke investeringen worden uitgesteld om het kastekort te verbloemen. Ook dit is door opeenvolgende regeringen gedaan met als gevolg investeringsachterstanden bij de overheid die in de honderden miljoenen lopen.

Aruba heeft een gouden kans op sanering van de openbare financiën onbenut gelaten door de in januari 1996 uitgebrachte aanbevelingen van de commissie van Lennep niet op te volgen.

Hoewel de situatie thans beduidend minder rooskleurig is dan in 1996, onderschrijft de Raad het standpunt van het IMF dat onmiddellijke maatregelen nodig zijn, gebaseerd op een realistisch plan, ter sanering van de overheid in het algemeen, en de openbare financiën in het bijzonder.

De uitstralingseffecten van de overheid naar de rest van de economie zijn in Aruba groot. Verdere uitstel van de noodzakelijke sanering zal nog meer schade aan de economie richten en het zal uiteindelijk toch onvermijdelijk zijn. De prijs zal echter in de toekomst heel hoog blijken te zijn.

De Raad merkt over dit onderwerp tot slot dat evenwicht op de begroting ook inhoudt een evenwichtige begroting. D.w.z. dat er niet alleen evenveel uitgegeven wordt als ontvangen, maar dat ook sprake is van een evenwicht tussen de consumptieve uitgaven en de investeringen⁶.

⁶ Al te vaak worden noodzakelijke overheidsinvesteringen geëlimineerd c.q. uitgesteld om de begroting "in evenwicht" te krijgen of het tekort te verminderen. Dit is uiteraard een schijnevenwicht/tekortvermindering omdat de investeringen vroeg of laat toch gepleegd moeten worden.

II De publieke sector.

Een vluchtige bestudering van de knelpunten maakt vrij snel duidelijk dat met name de publieke sector met ernstige problemen kampt. Naslag van de door het IMF sedert de status aparte uitgebrachte rapporten, toont aan dat dit telkens is gesignaleerd en dat aanbevelingen zijn gedaan om de publieke sector te saneren. In retrospect kan alleen maar geconstateerd worden dat de opeenvolgende regeringen onvoldoende hebben gedaan aan sanering van de publieke sector. Integendeel, de spaarzame acties, waaronder de VUT-regeling in 1989 en de lumpsumregeling in 1995, hebben uiteindelijk meer kwaad gedaan dan goed⁷.

De problemen in deze sector zijn vrij complex. Er is niet alleen sprake van een groeiend tekort volgens de laatste conclusies van het IMF, bovendien liggen de uitgaven voornamelijk in de consumptieve sfeer, met sterk de nadruk op de personele uitgaven. Fundamentele terreinen zoals onderwijs en toerisme werden daardoor verwaarloosd.

Hoewel opeenvolgende regeringen de noodzaak van verzelfstandiging⁸ van telecommunicatie, het toerisme, de post enz. enz. erkend hebben, is tot nu toe erg weinig bereikt. Deze belangrijke zaken blijven een speelbal in de dagelijkse politiek van Aruba, met al de negatieve gevolgen van dien.

II.I De kerntaken van de overheid.

De Raad heeft in het verleden ook benadrukt dat de overheid zich diende te concentreren op haar kerntaken. Wat onder de kerntaken van de overheid moet worden verstaan, is echter niet objectief vast te stellen.

⁷ Beide maatregelen waren bedoeld om het aantal ambtenaren te verkleinen. Uiteindelijk werd het ambtenarenapparaat groter dan voor de maatregelen.

⁸ Wat onder verzelfstandiging moet worden verstaan, is nimmer vastgesteld. Het gevolg is tot nu tot alleen maar oeverloze discussies geweest.

De economische wetenschap onderscheidt drie functies van de overheid:

- De allocatieve functie. Deze functie bepaalt in feite wat door de overheid geproduceerd wordt en wat door de particuliere sector.
- De stabiliserende functie. Door de bestedingen aan te passen aan de conjunctuur, kan een evenwichtige economische groei worden gerealiseerd. Er moet sprake zijn van een anticyclisch beleid.
- De inkomensherverdelende functie. Via het sociale zekerheidsstelsel kan worden bereikt dat personen in staat zijn een menswaardig bestaan te leiden.

Voor een kleine open economie als die van Aruba, zijn de mogelijkheden voor de overheid tot stabilisatie van de economie gelimiteerd.

De afhankelijkheid van de Arubaanse economie van buitenlands kapitaal en deskundig personeel beperkt de mogelijkheid tot inkomensherverdeling via het belasting- en premiestelsel, evenals de financiering van sociale zekerheid.

De taken van de Arubaanse overheid worden derhalve hoofdzakelijk bepaald door de allocatieve functie en hebben voornamelijk een uitvoerend karakter.

II.II De allocatieve functie van de Arubaanse overheid.

Volgens Koopmans grijpt de overheid op grond van de volgende vijf motieven in het allocatieproces in: onevenredig hoge kosten, paternalisme, externe effecten, schaaffecten/monopolies en verdelingseffecten⁹.

Aan deze lijst moet voor de Arubaanse situatie nog worden toegevoegd: (partij)politieke belangen.

Vrij vaak spelen verschillende motieven een rol in het proces, waarbij praktisch altijd de (partij)politieke belangen aanwezig zijn.

Dit verklaart waarom de "ruimte" gecreëerd door de verschillende operaties tot afslanking van het overheidsapparaat, door opeenvolgende

⁹ Koopmans: overheidsfinanciën, blz. 4

regeringen is benut voor nieuwe "overheidstaken" en uitbreiding van het overheidsapparaat.

Het resultaat is een complexer wordende overheidsapparaat, waaraan taken en de daarvoor benodigde personeel worden toegevoegd, voornamelijk gedreven door (partij)politieke behoeften. De moderne politieke benadering daarbij is het benoemen van arbeidscontractanten, het verstrekken van consultancy opdrachten en het opsplitsen van c.q. creëren van nieuwe departementen.

Het bovenstaande laat duidelijk zien dat een daadwerkelijke sanering van het overheidsapparaat alleen maar mogelijk is, als het apparaat zo veel mogelijk gevrijwaard blijft van (partij)politieke belangenbehartiging. Het ambtenarenapparaat hoort zich uitsluitend te concentreren op het borgen van het publiek belang.

II.III Het borgen van het publiek belang.

Hoewel Nederland sedert de jaren tachtig bezig is met een herijking van de kerntaken van de overheid, is de discussie daarover nog steeds niet afgerond.

De Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) heeft in april 2000 een rapport getiteld "het borgen van het publiek belang" uitgebracht over de verhouding publiek-privaat.

Centraal thema in het rapport is "de vraag hoe de behartiging van publieke belangen – dat wil zeggen taken waarvoor de overheid de eindverantwoordelijkheid op zich heeft genomen - het beste kan worden verdeeld over de publieke en de private sector"¹⁰.

De WRR erkent daarbij wel expliciet dat de vraag wat als publiek belang moet worden beschouwd, een politieke afweging vergt. Nadat die afweging heeft plaatsgevonden, kan getracht worden langs wetenschappelijke weg de vraag te beantwoorden hoe het beste de publieke belangen geborgen kunnen worden.

¹⁰ Aanbiedingsbrief WRR bij het rapport.

Ook in Aruba is een grondige analyse over de wijze van het borgen van het publiek belang in Aruba noodzakelijk.

Tot nu toe is dit vanuit de politiek vastgesteld zonder diepgaand overleg met de burger. Dit heeft vaak geresulteerd in een beleid dat niet kon bogen op een acceptabel maatschappelijk draagvlak.

De Raad acht voor de vaststelling van wat het publiek belang moet zijn diepgaand overleg met de maaschappelijke groeperingen essentieel.

Alleen dan zal van een breed maatschappelijk draagvlak voor het overheidsbeleid sprake zijn.

III Verzelfstandiging.

Hoewel de discussie over verzelfstandiging¹¹ van overheidstaken al geruime tijd plaats vindt, is van een concrete visie in het verzelfstandigingsproces nog steeds geen sprake.

Centrale doelstelling van elke vorm van verzelfstandiging is de optimalisering van de prijs/kwaliteit verhouding, d.w.z. het beste product tegen de laagst mogelijke kostprijs c.q. gegeven de beschikbare middelen het best mogelijke product.

Dat de overheid niet in staat is deze doelstelling te realiseren moet hoofdzakelijk worden toegeschreven aan de hoge mate van politieke patronage in Aruba.

Politieke patronage is een fenomeen wat in principe in elk staatsbestel voorkomt en dus ook in Aruba. De gevolgen van politieke patronage beperken zich niet tot de overheidssector, maar kan verstikkend werken op de private sector.

Politieke patronage omvat veel meer dan het helpen van personen aan een baan bij de overheid¹². Het behelst ook het verstrekken van vergunningen aan bedrijven in ruil voor een vergoeding, al dan niet in financiële vorm. De gelijkenis met corruptie is evident. Het verschil tussen politieke patronage en corruptie is dan ook juridisch van aard. Economisch gezien is in beide gevallen sprake van gewin voor zowel de verstrekker als de ontvanger van de (politieke) gunst tegenover een veel grotere maatschappelijk verlies. Dat politieke patronage nog veel voorkomt moet daarom niet alleen aan de politici worden toegeschreven. Dit verklaart waarom politieke patronage, ondanks de hoge maatschappelijke kosten, in Aruba zo moeilijk bestreden kan worden.

¹¹ Verzelfstandiging is hier bedoeld als verzamelnaam van de verschillende vormen van overdracht van overheidstaken zonder daarbij een waardeoordeel te vellen.

¹² Deze personen worden vaak ook tijdens verkiezingscampagnes ook uit het productieproces gehaald om op gemeenschapskosten full time partij politieke campagne te voeren.

Praktisch elk gebied van de overheid heeft te leiden onder het fenomeen van politieke patronage. Er zijn echter drie terreinen waar politieke patronage dermate hoge maatschappelijke schade veroorzaakt, die naar het oordeel van de Raad onmiddellijke verzelfstandiging dringend is het geboden. Het betreffen:

- Het toerisme.
- Telecommunicatie.
- De posterijen.

Op elk van deze gebieden gaat de Raad nader in.

III.I Het toerisme.

De ontwikkeling van het toerisme is tot voor kort een voorbeeld geweest van een goede samenwerking tussen de publieke en de private sector. Door pseudo conflicterende belangen binnen zowel de private sector als de overheid over de toekomst van het toerisme, is sedert enige jaren een patstelling ontstaan met vergaande gevolgen voor het toerisme. Het moeizaam bereikte akkoord over de verzelfstandiging van het toerismebeleid, dat nota bene de instemming heeft van de sociale partners, is wederom verzand in de politieke arena. Door de thans heersende politieke status is het toerismebeleid verlamd door een gebrek aan financiering en besluitvaardigheid.

De Raad benadrukt de noodzaak voor een snelle verzelfstandiging van het toerismebeleid. Als leidraad dient daarbij gebruikt te worden het vorig jaar bereikte akkoord over de verzelfstandiging van het toerismebeleid.

III.II Telecommunicatie.

Door de sterke groei van telecommunicatie en het monopolie van het telecommunicatiebedrijf SETAR, heeft telecommunicatie sterk te lijden gehad van politieke patronage. De uitbreiding van personeel en uitbesteding van werkopdrachten zijn idealen mogelijkheden geweest voor het bedrijven van politieke patronage. Het heeft ertoe geleid dat ondanks forse investeringen in apparatuur en de uitbreiding van het personeel, de

kwaliteit nog veel te wensen overlaat en de dienstverlening ronduit slecht is te noemen¹³ en zijn de telecommunicatiekosten in Aruba te hoog¹⁴.

Tijdens iedere regering zijn dure consultants ingehuurd voor het opstellen van beleidsplannen. Telkenmale werd naar voren gebracht de noodzaak van het "op een afstand houden van de politiek", door verzelfstandiging van SETAR. Dit bleek evenwel steeds een groot struikelblok voor de politieke besluitvorming te zijn. Na een aantal controversiële besluiten over de invoering van mobiel bellen, is een "plataforma National" georganiseerd in 1999 over de toekomst van het telecommunicatiebeleid. Ondanks een wijziging in de raad van bestuur van SETAR¹⁵ en toezeggingen over verzelfstandiging, is nu eerder sprake van een achteruitgang.

Tekenend mag genoemd worden de manipulatie met de financiële middelen van het bedrijf in het huidige politieke conflict.

De algemene conclusie kan niet anders zijn dat de politieke bestuurders tot nu toe er niet in geslaagd zijn in het voeren van een adequaat telecommunicatiebeleid.

De Raad benadrukt het vitale belang van goede telecommunicatie diensten tegen concurrerende prijzen voor de economie van Aruba.

De Raad spreekt de hoop uit dat ook in de politiek dit vitale belang wordt onderkend. Pas als de politieke bereidheid bestaat om het bedrijven van politieke patronage met telecommunicatie te elimineren, zal het mogelijk zijn Aruba te voorzien van telecommunicatiediensten die de verdere economische ontwikkeling van Aruba stimuleren en niet meer frustreren.

¹³ Zo zijn bepaalde baliediensten abrupt stopgezet eind juli.

¹⁴ Het te hoge gedeelte van tarieven is in feite een vorm van indirecte belastingen op telecommunicatie.

¹⁵ Hierdoor kregen de o.a. de kamer van koophandel, ATIA en CAS zitting in de Raad van Bestuur.

III.III De posterijen.

Het postbedrijf heeft in grote lijnen hetzelfde lot ondergaan als de SETAR. Ook hier is sprake geweest van op grote schaal benoemen van personeel waarbij partijkwalificaties belangrijker zijn geweest dan werkkwalificaties.

De kwaliteit van de postbezorging heeft hieronder erg te lijden gehad.

Vele ondernemingen hebben hierdoor noodgedwongen bezorgers moeten aannemen of hun toevlucht genomen tot het inhuren van bezorgdiensten¹⁶. Hiermee is echter alleen de lokale verzending van documenten en pakketten enigszins opgevangen.

Post afkomstig uit het buitenland blijft voor verdere lokale bezorging een verantwoordelijkheid van het postbedrijf.

Voor de Arubaanse economie die erg afhankelijk is van het buitenland, is een optimaal functionerende postbezorging essentieel.

Een daadwerkelijke verzelfstandiging van de posterijen dient daarom een hoge prioriteit te hebben.

¹⁶ De Raad benadrukt dat deze nieuwe arbeidsplaatsen niet alleen laagproductief en dus laagbetaald zijn, hun bestaansgrond zal grotendeels verdwijnen bij een goed functionerend postbedrijf.

IV Herijking van de overheidstaken in Aruba.

Hoewel talloze studies verricht zijn naar de het ideale kerntakenpakket van de overheid, is het nog steeds niet gelukt het discussiestadium voorbij te komen.

Ook in Aruba zijn met regelmaat congressen, seminars, brainstormingsessies, saneringsoperaties, diensthooftoverleg, kwaliteitsanalyses, enz., geweest sedert de status aparte, met als doel een verbeterd c.q. slagvaardig c.q. efficiënt c.q. integer c.q. enz. overheidsapparaat.

De pijnlijke conclusie is dat geen structurele verbetering is bereikt, omdat aan de belangrijkste voorwaarde nimmer is voldaan namelijk de partij politieke belangen ondergeschikt maken aan het publiek belang. Pas als daaraan is voldaan, kan een succesvolle sanering van de overheidstaken in Aruba plaats vinden.

Een sanering van de overheidstaken moet in beginsel leiden tot een verhoogde doelmatigheid en vermindering van politieke patronage.

IV.I Doelmatigheidsverhoging.

Verhoging van de doelmatigheid betekent dat met dezelfde opofferingen de samenleving meer baten heeft dan wel dezelfde baten geniet met minder opofferingen.

Om dit te bereiken moet van elke maatschappelijke behoefte¹⁷ worden vastgesteld op welke wijze het "doelmatigst" in kan worden voorzien.

Met name de vraag welke rol de overheid moet spelen in de voorziening van de maatschappelijke behoeften is essentieel. De overheid kan bijvoorbeeld zelf voor de voorziening zorgdragen of dit toevertrouwen aan de private sector, subsidie verstrekken en/of een toezichthoudende

¹⁷ Bedoeld wordt behoeften met een (semi)collectief karakter zoals onderwijs, infrastructuur en gezondheidszorg.

functie uitoefenen¹⁸. Het resultaat zal in elk der genoemde gevallen verschillend zijn.

De Raad merkt op dat de wijze van voorziening in maatschappelijke behoeften tot nu toe hoofdzakelijk vanuit een (partij)politieke discussie is vastgesteld. Herziening van de wijze van voorziening in de maatschappelijke behoeften, zal derhalve substantiële doelmatigheidswinsten opleveren voor de samenleving.

IV.II Politieke patronage.

Een eenvoudige omschrijving van politieke patronage zou kunnen zijn het bevoorrechten in ruil voor politiek gewin. Het vereist daarom dat sprake is van een machtspositie van waaruit bevoorrechtting mogelijk is.

Vindt bevoorrechtting plaats door een ambtsdrager in ruil voor eigen financieel gewin dan is sprake van corruptie en is het strafbaar. Vindt dit plaats in ruil voor politieke steun, dan is sprake van politieke patronage en is het niet strafbaar.

Het is niet eenvoudig politieke patronage te bestrijden. Voor de politieke ambtsdrager is het een machtig (partij)politek instrument evenals voor een individu voor het verkrijgen van een baan, vergunning, opdracht enz..

De maatschappelijke kosten van politieke patronage kunnen heel hoog zijn. Zo bedragen de maatschappelijke kosten van politieke patronage met taxivergunningen meer dan afl. 2 miljoen per jaar¹⁹.

Naast de directe materiele kosten, krijgt de samenleving te maken met incapabele ambtenaren (ook in leidinggevende functies),

¹⁸ Dit zijn slechts enkele voorbeelden als illustratie genoemd. De alternatieven zijn veel meer in aantal.

¹⁹ Er zijn 400 taxivergunningen door opeenvolgende ministers verstrekt met elk een huurwaarde van meer dan afl. 6000,00 per jaar. De afgifte van taxivergunningen is door alle politieke ambtsdragers gebruikt voor politieke patronage en is derhalve een schoolvoorbeeld.

vergunningexploitanten die niet voor voldoende maatschappelijk rendement zorgdragen dan wel tot maatschappelijk verlies leiden enz.²⁰.

De Raad maakt zich ernstige zorgen over de huidige omvang van politieke patronage door de gestage toename tijdens de opeenvolgende regeringen.

Alleen een goed doordrongen besef van de zeer schadelijke effecten voor de samenleving van politieke patronage bij zowel de politici als de burgers, zal tot een beleid leiden waarin politieke patronage geminimaliseerd is.

²⁰ Bijvoorbeeld een barexploitant die drugs in zijn zaak tolereert, een taxichauffeur die toeristen overvraagt, een directeur van een departement die zijn eigen machtspositie misbruikt voor politieke patronage of zelfs corruptie enz.

V Het onderwijs.

In het verleden heeft de Raad al gewezen op het belang van een goed functionerend onderwijs. Voor een land met slechts gunstige factorcondities voor het toerisme, is de arbeidsproductiviteit en dus het welvaartsniveau in belangrijke mate afhankelijk van de scholingsgraad van de beroepsbevolking. Zowel de Labor Force Survey (LFS) van 1994 als van 1997 lieten zien dat de scholingsgraad van de Arubaanse beroepsbevolking vergeleken met de geïndustrialiseerde landen erg laag was. Bovendien was het hoger opgeleide personeel voor een groot gedeelte uit het buitenland afkomstig evenals trouwens het laag opgeleide personeel.

Bestudering van de volkstellingcijfers van 2000, leidt tot de conclusie dat van een lichte vooruitgang sprake is in de scholingsgraad. Deze vooruitgang moet echter volledig worden toegeschreven aan de recente instroom van hoger opgeleide personeel uit het buitenland.

De Arubaanse situatie komt niet positief af als we het vergelijken met de minimumstandaard voorgesteld door de UNESCO en de OECD. Deze internationale organisaties houden een gemiddelde aan van 6% van het BBP dat minimaal in het onderwijs van een land geïnvesteerd dient te worden²¹. Dit zou betekenen een totaal van rond de 210 miljoen Arubaanse florin voor het onderwijssysteem in het jaar 2000.

V.I Knelpunten.

De knelpunten waarmee het onderwijs op Aruba te kampen heeft zijn onder meer de volgende:

- Leermiddelen.
- Schoolgebouwen.

²¹ Voor Aruba dient men de norm 6% van het BNP (Bruto Nationaal Product) te hanteren i.p.v. het BBP. Naar schatting zou het totaal te investeren bedrag ruim 20% minder zijn dan wat is bovenstaand berekend. Voor de meeste landen is het BBP gelijk het BNP, in Aruba is dit veel hoger.

- Docentenbestand.
- Multitaligheid.

V.I.1 Leermiddelen.

Zowel de SKOA als de SIMAR hebben aangeduid dat de scholen in Aruba een chronisch tekort aan leermiddelen hebben. De regelmatige collectes die de scholen zelf uitvoeren voor de aanschaf van elementair les materiaal, bevestigen in feite dat sprake is van een groot tekort.

V.I.2 De schoolgebouwen.

De problemen met de schoolgebouwen zijn tweeledig. Er is zowel sprake van een tekort als van een forse achterstand in onderhoud van de gebouwen. De noodzaak voor een structurele onderhoudsplan is groot. Het adhoc gedrag van de verschillende kabinetten en de geringe prioriteit voor wat betreft het middel- en lange termijn onderhoudsplanung begint zich nu te manifesteren. Het scholenbestand kan heel moeilijk het hoofd bieden aan de huidige situatie. De nieuwbouw vervult amper de noden van begin jaren negentig. Inmiddels zijn we tien jaren verder, waarbij sprake is geweest van een forse toename in het aantal immigranten kinderen dat ook recht op onderwijs hebben.

V.I.3 Leerkrachtenbestand.

Het aantal leerlingen is de afgelopen jaren flink toegenomen door zowel een natuurlijke groei en immigratie.

De Instituto Pedagogico Arubano (IPA) die onderwijzers opleidt, is ondanks flinke inspanning, tot nu toe niet in staat gebleken om het hoge benodigde aantal onderwijzers te kunnen leveren.

Deze leegte wordt tot nu toe voornamelijk opgevangen door leerkrachten

uit het buitenland. Het gaat met name om leerkrachten uit Nederland en Suriname²². Hierdoor is de ratio leerlingen per leerkracht redelijk acceptabel gebleven.

Tabel: overzicht aantal leerlingen en leerkrachten ingedeeld naar soort onderwijs.

	Leerlingen		Leerkrachten		Ratio	
	1998/99	1999/00	1998/99	1999/00	1998/99	1999/00
Kleuterondw.	2601	2708	98	100	26.54	27.08
Basisondw.	8456	8633	397	404	21.30	21.37
Speciaalondw.	291	277	54	54	5.39	5.13
LBO	1968	1869	148	145	13.30	12.89
MAVO	2485	2512	141	145	17.62	17.32
HAVO/VWO	1628	1698	81	91	20.10	18.66
MBO	1076	1187	100	106	10.76	11.20
Totaal	18505	18884	1019	1045	18.16	18.07

Bron: Directie Onderwijs, Relato Estadístico, 1998 t/m 2001.

Volgens de gegevens van de Directie Onderwijs kent het leerkrachtenbestand van Aruba sinds het jaar 1992 een steeds grotere percentage geïmporteerde leerkrachten.

In 1992 bestond 25% van het totale docentenbestand uit leerkrachten van niet-lokale herkomst. In het jaar 2000 is dit percentage inmiddels gestegen tot 33%.

De inbreng van de buitenlandse leerkrachten blijft een onzekere factor.

In Nederland is ook sprake van een groot tekort. Als de huidige valutakoers zich voor Aruba ongunstig ontwikkelt, zal dat leiden tot vertrek van een aantal buitenlandse leerkrachten naar Nederland. Ook een economisch herstel in Suriname zal repatriëring van de Surinaamse leerkrachten tot gevolg kunnen hebben.

De vergrijzing die zich voornamelijk bij het middelbaar en voortgezet onderwijs voordoet, maakt het leerkrachtenvraagstuk nog moeilijker.

²² Het tabel geeft aan hoe de ratio op peil wordt gehouden voornamelijk door de import van buitenlandse docenten. In de ideale situatie zou deze ratio gemiddeld 20 moeten zijn voor de alle soorten onderwijs met uitzondering van het speciaal onderwijs.

Volgens de Directie Onderwijs, is de vergrijzing van het leerkrachtenbestaan aanzienlijk opgelopen sinds 1992. Terwijl de groep tussen de leeftijd van 31 t/m 40 steeds kleiner wordt (van ± 30% naar 10%), stijgt die van 41 t/m 50 (van ± 29% naar 36%).

Het onderwijsbeleid moet voldoende rekening houden met deze ontwikkelingen. De oplossingen zijn tot nu toe van kortstondige duur geweest. Een structurele oplossing is van eminent belang.

V.I.4 Multitaligheid.

Het multitalige aspect op Aruba speelt een belangrijke rol binnen het onderwijssysteem. Hoewel het Nederlands de officiële voertaal binnen het Arubaanse onderwijsstelsel is, krijgt het Papiamentu steeds meer toegang tot de klaslokalen. Voor anderstalige met name Spaanstalige kinderen is het Papiamentu gemakkelijker te leren (op straat) dan het Nederlands. Uit statistische gegevens is gebleken dat de groep oorspronkelijk Spaanstalige leerlingen in de laatste 4 jaren behoorlijk is gestegen terwijl de resterende groepen, inclusief Papiamentstalige, zijn gedaald.

Het invoeren van Papiamentu op school was voor heel lang een belangrijke discussiepunt geweest. En bij gebrek aan alternatieven op het begripprobleem vanuit de leerlingen, begon het steeds meer de overhand te krijgen binnen het Arubaanse onderwijssysteem. De mogelijkheid dat Papiamentu over enkele jaren het meest geaccepteerde instructietaal wordt en het Nederlands, vanwege de aansluiting op vervolgstudies in het buitenland, als vreemde taal geleerd wordt is amper een kwestie van tijd en afwachten. Doch tot op heden is er gebrek op lesmateriaal in het Papiamentu.

VI Sociale zekerheid.

Het sociale zekerheidsstelsel in Aruba is naar Nederlands model opgezet. De financiering is volgens een gemaximeerd draagkrachtbeginsel terwijl de uitkeringen zo veel mogelijk gebaseerd zijn op het behoeftebeginsel. Voor een individu is er dus geen verband tussen de betaalde premie en een eventueel te genieten uitkering.

In de jaren negentig zijn verschillende uitkeringen fors verhoogd, waarbij partijpolitieke belangen een belangrijke rol hebben gespeeld.

In al zijn adviezen over de verhogingen heeft de Raad gewezen op het spanningveld dat bestaat tussen het economisch draagvlak en de maatschappelijke wenselijkheid. Met name de betaalbaarheid in de toekomst baarde de Raad toen al ernstige zorgen.

Ook met de recente invoering van AZV is naar het oordeel van de Raad de noodzaak van een gezond economisch draagvlak veronachtzaamd.

Het economisch draagvlak wordt mede door de heersende tijdgeest bepaald. Ook blijkt dat de omvang van sociale zekerheid negatief correleert met het economisch draagvlak. Oftewel, hoe royaler het stelsel, des te kleiner wordt het economisch draagvlak²³.

De effecten van sociale zekerheid op het economisch draagvlak kunnen via de wig in een cijfer worden uitgedrukt.

VI.I De wig.

Door belasting- en sociale premieafdrachten ontstaat een kloof tussen de personeelskosten en het nettoloon. Deze kloof wordt genoemd de wig en is een percentage dat uitdrukt het relatieve verschil tussen de personeelskosten (PK) en het nettoloon (NL):

$$\text{Wig} = (\text{PK} - \text{NL}) / \text{PK} \times 100\%.$$

In Aruba wordt de wig bepaald door de premies voor de AOV, AWWV, AZV, ZV en de OV en de loonbelasting.

²³ Een royaal stelstel vermindert zowel vraag naar als aanbod van arbeid en daarmee de werkgelegenheid, wat leidt tot minder premieopbrengsten.

Door de forse verhoging van de AOV en de AWWV in 1994 en de invoering van de AZV in januari van dit jaar, is de wig flink gestegen. Het IMF heeft in zijn recente analyse ook gewezen op de gestegen wig en pleit voor een verlaging via kapitalisering van de AOV.

De Raad merkt op dat bij ongewijzigd beleid een stijging van de wig onvermijdelijk zal zijn. Vergrijzing speelt een belangrijke factor in dezen. Met name het hoge vergrijzingtempo in de komende jaren zullen de kosten van de AOV en van de AZV aanzienlijk doen toenemen.

VI.I.1 Nadelen van een hoge wig.

In eerdere rapporten heeft de Raad gewezen op de nadelige gevolgen van een (te) hoge wig. Volledigheidshalve worden deze hieronder nogmaals vermeld.

➤ Vermindering van de werkgelegenheid.

De aanbieder van arbeid (de werknemer) let bij zijn aanbod op het nettoloon, terwijl de vrager naar arbeid (de werkgever) geleid wordt door de hoogte van de personeelskosten. Een hoge wig zal dus zowel de vraag als het aanbod verkleinen wat zal resulteren in minder werkgelegenheid. Dit zal zich met name aan de onderkant van de arbeidsmarkt voordoen omdat daar de toegevoegde waarde vrij klein is.

➤ Fiscale fraude.

Een hoge wig stimuleert fiscale fraude zowel bij de werknemer als de werkgever. Immers zwartwerkers kunnen daardoor een hoger "nettoloon" ontvangen en zullen de bedrijven lagere personeelskosten hebben.

➤ Toename illegalen.

Werkgevers die ter wille van lagere personeelskosten de sociale premis en de loonbelasting willen ontduiken, geven de voorkeur met illegalen te werken. Deze groep zal immers niet snel "de klok luiden" door de gevolgen die een dergelijke actie voor hen zelf zal hebben.

➤ Demotivering voor extra verdiensten.

Een hoge wig frustreert scholing van personeel, bereidheid tot overtime enz. Van de extra beloning (door scholing, overtime etc.) zal een aanzienlijk gedeelte naar de fiscus gaan.

VI.II Het maatschappelijk draagvlak.

De forse uitbreiding van de sociale zekerheid heeft plaats gevonden zonder dat sprake is geweest van een maatschappelijke discussie over de noodzaak ervan. De belangrijkste drijfveer is tot nu toe geweest electoraal gewin. Daarbij is niet geschroomd om kostenaspecten volledig uit het oog te verliezen. Zo werd de AZV aan de bevolking "verkocht" als volledige, gemakkelijke en gratis medische zorg voor iedereen²⁴. Juist deze kenmerken hebben een belangrijke bijdrage geleverd aan de overconsumptie en de daaruit voortvloeiende financiële problemen waarmee de AZV momenteel kampt.

Ook de AOV kampt met structurele financieringsproblemen door het hoge vergrijzingtempo in Aruba.

Het IMF heeft in haar recente analyse van de Arubaanse economie daarom ook gewezen op de noodzaak van een gezonde financiering van zowel de AZV als de AOV, waarbij de financiële inbreng van de overheid zich moet beperken tot bijdragen als werkgever en voor de bijstandtrekkers.

Aruba is thans met opgepadeld met een sociale zekerheidsstelsel dat door de hoge kosten de economie bedreigt en daarmee haar eigen toekomst. De kosten zullen in de toekomst bij passief beleid alleen maar verder toenemen. Een sanering van de sociale zekerheid is daarom geboden, waarbij pijnlijke aanpassingen niet a-priori moeten worden uitgesloten.

Voor deze saneringsoperatie is een ruim maatschappelijk draagvlak onontbeerlijk. De enige mogelijkheid om dit te verkrijgen is als de discussies buiten de partijpolitieke sfeer worden gehouden.

²⁴ Hoe lager de prijs van een door de overheid aangeboden product des te hoger de maatschappelijke kosten. De hoogste rekening voor de samenleving ontstaat dus door het gratis te verstrekken.

VII Slotopmerkingen.

Niet alle knelpunten die vermeld staan in de inleiding zijn in deze nota nader uitgewerkt. Het specifieke karakter van sommige knelpunten maakt dat ze feitelijk buiten het gezichtsveld van de SER vallen. De Raad onderkent wel hun impact op de sociaal economische situatie van Aruba. Daarom worden ze hieronder beknopt toegelicht.

VII.I Infrastructuur.

In zijn recente advies over de FIPA heeft de Raad erkend dat forse investeringen noodzakelijk zijn in de infrastructuur.

Binnen de huidige overheidsinkomsten dient financiering geworden te worden voor een gefaseerde uitvoering van een investeringsplan dat gericht is op het wegwerken van het achterstallige onderhoud en verbeteren van de infrastructuur.

VII.II Het milieu.

De gestegen welvaart en de toegenomen bevolking hebben vergaande gevolgen gehad voor het milieu. Er is zonder meer sprake van een alarmerende situatie. Een coherent milieubeleid moet op korte termijn gestalte krijgen. De Raad onderkent dat de kleinschaligheid en de eilandelijkheid van Aruba een milieuvriendelijke verwerking van afval moeilijk en kostbaar maken. De nadruk zal daarom moeten liggen op de vermindering van afval.

VII.III Justitie.

Aruba heeft op justitieel gebied te maken met drie grote vraagstukken.

> Criminaliteit.

Er is niet alleen sprake van meer criminaliteit, het is ook gewelddadiger geworden. Een verdere escalatie zal het toerisme zeker niet ongemoeid laten. De pijnlijke les die Aruba moet leren van de regio, is dat de schade aan het toerisme berokkend door criminaliteit een lang en kostbaar herstel vereist.

De Raad heeft daarom met instemming kennis genomen van het rapport "de omslag" van de klankbordgroep "criminaliteitsbestrijding 2001" en van het besluit van de ministerraad om de aanbevelingen van het rapport over te nemen en uit te voeren.

➤ Drugsmisbruik.

De in 1997 door FUNDINI uitgebrachte studie over drugsgebruik maakte duidelijk dat de situatie vrij ernstig was. Ook werd duidelijk dat het chollervraagstuk hoofdzakelijk een verslavingsvraagstuk was²⁵. Ondanks rapporten van FUNDINI en anderen, is een marginaal beleid gevoerd om het drugsgebruik terug te dringen. Het beeld bestaat dat het aantal chollers juist is toegenomen.

➤ Toelating en vestiging.

Door de forse economische groei in een relatief korte tijd, is de import van duizenden buitenlandse werknemers onvermijdelijk geweest. De sterke vraag naar arbeid leidde ook tot veel illegalen, die veelal op eigen initiatief naar Aruba waren gekomen. Zowel het gebrekkige apparaat als de maatschappelijke bezwaren tegen illegalen, hebben geleid tot een toelatings- en vestigingsbeleid dat niet voldoende tegemoet komt aan de behoefte van het bedrijfsleven noch effectief is gebleken in het verminderen van het aantal illegalen.

Directie openbare orde en veiligheid (DOOV) heeft in een schrijven aan de Raad²⁶ vermeld dat zowel de regelgeving als de procedure van toelating en uitzetting dringend aan revisie toe zijn.

De Raad pleit daarom voor een toelatings- en vestigingsbeleid dat in nauw overleg met de betrokken instellingen en de sociale partners

²⁵ Een niet gering aantal "chollers" zijn in feite psychiatrische patiënten die in een inrichting horen.

²⁶ Zie faxbericht 8 augustus '01

wordt geformuleerd. In het verlengde hiervan dient een integratieplan te worden uitgewerkt voor de migranten die zich permanent in Aruba zullen vestigen, omdat te vermijden dat tweederangsburgers ontstaan.

